

Thesis Title: Changes in Livelihood Strategies as a Response of Local People to Changes in Land Tenure Policies: a Case Study of a Buffer Zone Community in Cat Tien National Park in Vietnam

Author Mr. Ha Thuc Vien

M.A. Sustainable Development

Examining Committee

Lecturer Dr. Chayan Vaddhanaphuti	Chairperson
Lecturer Dr. Anan Ganjanapan	Member
Lecturer Dr. Chusak Wittayapak	Member

Abstract

This study was conducted mainly in Dan Toc Village, Nghieng Lai Commune, Tan Phu District, Dong Nai Province. This village was also one of buffer zone communities of Cat Tien National Park. It explores the link between the national level and local levels and examines the impacts of given land and forest policies, the establishment of Cat Tien National Park, and development programmes on local livelihoods, traditional land tenure, social structures, culture, and local knowledge. It examines the effects on practices of local people in response to these impacts, through their changes in livelihood strategies and everyday practices. The study has three main objectives: (1) To study power relations between the state and village and among villagers in controlling and sharing land and resources and implementing conservation and development programmes in the buffer zone and the national park; (2) To understand rural society, local institutions, tenurial arrangements, culture, local knowledge, particularly livelihoods, more fully; and (3) To identify conflicts over resource control and everyday practices of local people.

The study identified changes in livelihood strategies and the everyday practices of local people based upon four concepts: (1) Property relations as social and power relations; (2) Land tenure policies as state power; (3) The dynamics of local people's livelihood strategies; and (4) Everyday practices. The study used these four concepts to analyze how state policies affected traditional land tenure and livelihoods of ethnic minorities and how they gained *de facto* access rights to resources in the situation of the state having control over resources and attempts to provide some support of legal pluralism and community-based resource conservation.

This study has found that the implementation of land and forest policies, the establishment of Cat Tien National Park, and development programmes have greatly impacted on the social and power structures of Dan Toc Village, which have created unequal power relations among villagers leading to unequal land distribution among different groups of villagers. This is due in part to the process of development and the penetration of markets, social differentiation and differential ownership of livelihood among villagers that have also been increased.

Recently, in response to changes in land and forest policies, the establishments of Cat Tien National Park and development programmes, villagers have stopped relying on simple livelihood patterns. Instead, they have tended to diversify their livelihood strategies in order to sustain and establish better livelihoods. In doing so, they have combined and intensively used their different livelihood resources, which made up different patterns of livelihood. The study discovered that villagers' patterns of livelihood diversification were related closely to their livelihood resources, especially the size of landholdings and financial capital. Due to variations in ownership of livelihood resources, each ethnically and economically distinct group of villagers has adopted different patterns of livelihood diversification. The wealthy households have tended to accumulate land and have intensively used their capital in order to develop cash crops, commercial livestock raising, business, and other non-farm activities, while the poor and medium wealth households have exploited their labor and natural resources intensively to diversify their livelihoods. Wealthy ethnic minorities have developed their livelihoods towards modes that the Kinh practiced.

Along with changes in livelihood strategies, villagers have also developed new coping strategies and long-term social engagement everyday practices to respond to the unequal resource control and social differentiation. In order to gain *de facto* access rights to land, forest resources and other livelihood resources, as well as maintain their identity, poor villagers have developed various forms of short-term resistance, such as, spatial and landscape resistance, which may be either collective or individual. Resistance could be in the forms of open declaration or hidden transcript. By contrast the wealthy and powerful who have benefited from the implementation of these policies and programmes, have usually employed strategies of compromise and negotiation. In the long term in everyday practice, local people have developed adaptive strategies, such as, the rearrangement of land tenure, social structure, social relations, and rearrangements of production. Among these, changes in social relations of production could be considered as the crucial strategy.

This study recommends that future land and forest policies and conservation and development programmes, should give more attention to diverse ethnic backgrounds and diversity in culture, local knowledge, the traditional land and resources tenure system, and patterns of land and resource utilization. Land and forest resources are very important to ethnic minorities, so agricultural land should be redistributed equally among villagers. Forest land should be allocated to the whole community in order to benefit all members, as well as provide common places for cultural and spiritual practices. The state therefore should recognize customary land and resources tenure practices of ethnic minorities and legitimize them. Local people should be brought into the center of development and conservation programmes and empowered and given more rights in decision-making. Indigenous knowledge and local rights should be considered as the fundamental premise of development and conservation development. This study concludes that development and conservation programmes should equally distribute benefits to all local people. In order to achieve both livelihood sustainability and sustainable management of natural resources and biodiversity in the protected areas, conservation programmes should compensate local people for what they have lost by excluding them from access to land and forest resources.

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์: การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การดำรงชีวิตในฐานะการตอบสนองของ
ประชาชนในท้องถิ่นก่อนโยกย้ายการถือครองที่ดิน: กรณีศึกษาชุมชนในแนว
กันชนเขตอุทยานแห่งชาติกัณฑ์เตียน ประเทศเวียดนาม

ชื่อผู้เขียน นายสา ตุก เวียน

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.ชยันต์ วรรณนะภูติ	ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร.อนันท์ กาญจนพันธ์ุ	กรรมการ
อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ วิทยากัณฑ์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้นำผลการในหมู่บ้านคาน ต็อก ชุมชนเงียง ลาย อำเภอทาน พู จังหวัดดองนาย ซึ่งเป็นชุมชนในแนวกันชนของเขตอุทยานแห่งชาติกัณฑ์เตียน ภาคใต้ ประเทศเวียดนาม งานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ศึกษาปัญหาในระดับชุมชนเท่านั้นแต่ยังเชื่อมโยงถึงระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยวิเคราะห์ถึงการดำเนินนโยบายที่ดินและป่าไม้ การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติกัณฑ์เตียนและโครงการการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นในด้านการถือครองที่ดินแบบเดิม โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และความรู้ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ถึงวิธีการตอบสนองของคนท้องถิ่นต่อผลกระทบเหล่านี้ ซึ่งกระทำโดยผ่านการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การดำรงชีวิตและวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างรัฐ หมู่บ้าน และชาวบ้านในการควบคุมและการจัดสรรที่ดินและทรัพยากร และในการดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาในเขตแนวกันชนและอุทยานแห่งชาติ 2) เพื่อเข้าใจสังคมชนบท สถาบันท้องถิ่น ระบบการถือครองทรัพยากร วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสัมพันธ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนชนบทในเขตแนวกันชน 3) เพื่อชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งในการควบคุมทรัพยากรและวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่น และ 4) เพื่อหาแนวทางแก้ไขอันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการทรัพยากร

อย่างยั่งยืนและบรรลุถึงความยั่งยืนในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อย

การศึกษาครั้งนี้ได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การดำรงชีวิตและวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนท้องถิ่นภายใต้แนวคิด 4 ประการคือ 1) ความสัมพันธ์เชิงกรรมสิทธิ์ในฐานะความสัมพันธ์ทางสังคมและอำนาจรัฐ 2) นโยบายการถือครองที่ดินในฐานะอำนาจรัฐ 3) พลวัตของยุทธศาสตร์การดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น และ 4) วิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ว่าการดำเนินนโยบายรัฐได้ส่งผลกระทบต่อการถือครองที่ดินแบบดั้งเดิมและการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างไร และคนเหล่านี้สามารถเข้าถึงสิทธิในการใช้ทรัพยากรที่แท้จริงท่ามกลางสถานการณ์ที่รัฐเป็นผู้ที่มีอำนาจควบคุมทรัพยากรได้อย่างไร การศึกษานี้สนับสนุนแนวคิดกฎหมายเชิงซ้อนในการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ทรัพยากรโดยชุมชน

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายที่ดินและป่า การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติกัตเตียน และโครงการพัฒนาได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมและโครงสร้างอำนาจของหมู่บ้าน ดานต็อกก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างชาวบ้าน ซึ่งนำไปสู่การจัดสรรที่ดินที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างชาวบ้านกลุ่มต่างๆ กระบวนการพัฒนาและการรุกเข้ามาของระบบตลาดยิ่งทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคมและการเข้าถึงทรัพยากรในการดำรงชีวิตในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น

ในปัจจุบัน ชาวบ้านได้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในนโยบายที่ดินและป่า การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติกัตเตียนและดำเนินการโครงการการพัฒนา โดยหยุดการพึ่งพารูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายแบบที่เคยเป็นมาและหันมาปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ที่หลากหลายแทนเพื่อการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนและดีขึ้น ชาวบ้านได้ร่วมกันและใช้ทรัพยากรในการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันอย่างเข้มข้น ซึ่งมีผลต่อการจัดโครงสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ต่างกันด้วย จากการศึกษพบว่ารูปแบบการดำรงชีวิตที่หลากหลายนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทรัพยากรในการดำรงชีวิตของชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขนาดการถือครองที่ดินและเงินทุน จากความแตกต่างในการเข้าถึงทรัพยากรในการยังชีพ ชาวบ้านที่มีความแตกต่างกันทั้งในทางด้านชาติพันธุ์และด้านเศรษฐกิจได้รับเอารูปแบบการดำรงชีวิตที่หลากหลายแตกต่างกัน คราวเรือนที่ร่ำรวยมีแนวโน้มที่จะสะสมที่ดินและใช้เงินทุนในการปลูกพืชเศรษฐกิจ การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ ทำธุรกิจ และกิจกรรมอื่นนอกเหนือการเกษตร ขณะที่ครัวเรือนที่มีฐานะยากจนและปานกลางจะหารายได้จากการใช้แรงงานและจากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความหลากหลายในการดำรงชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ที่ร่ำรวยได้พัฒนาการดำรงชีวิตตามรูปแบบของคนเวียดนามทั่วไป

ด้วยการปรับเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การดำรงชีวิตนี้เอง ชาวบ้านได้พัฒนายุทธศาสตร์เพื่อปฏิบัติในชีวิตประจำวันสองรูปแบบ คือ ระยะสั้นและระยะยาว เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างในการควบคุมทรัพยากรและความแตกต่างทางสังคมในการที่จะเข้าถึงสิทธิในทรัพยากรที่ดินและป่าและทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพอื่นๆ อย่างแท้จริง และคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของคน ชาวบ้านที่ยากจนได้พัฒนารูปแบบการต่อต้านที่หลากหลายในระยะสั้น เช่น การต่อต้านเชิงพื้นที่และภูมิทัศน์ซึ่งอาจจะกระทำเป็นกลุ่มหรือปัจเจก การต่อต้านนี้อาจจะเป็นในรูปแบบของการประกาศอย่างโจ่งแจ้ง หรือกระทำอย่างลับๆ การต่อสู้ทางอุดมการณ์ ในทางตรงกันข้าม คนร่ำรวยและผู้มีอำนาจซึ่งได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายและโครงการต่างๆ กลับใช้ยุทธวิธีในการประนีประนอมและการต่อรองเจรจาสำหรับวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในระยะยาวนั้นชาวบ้านได้พัฒนายุทธศาสตร์การปรับตัว เช่น การจัดระบบการถือครองที่ดินใหม่ การจัดโครงสร้างทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคม และปรับเปลี่ยนระบบการผลิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง

การศึกษาเรื่องนี้มีข้อเสนอแนะว่าการดำเนินนโยบายที่ดินและป่าไม้และโครงการอนุรักษ์และพัฒนาในอนาคตควรให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกันและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบการถือครองที่ดินและทรัพยากรและรูปแบบการใช้ทรัพยากรและที่ดินแบบดั้งเดิม ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้มีความสำคัญต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ดังนั้น รัฐควรจัดสรรที่ดินทางการเกษตรอย่างเท่าเทียมกันระหว่างชาวบ้าน จัดสรรพื้นที่ป่าให้กับชุมชนเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกทุกคน ซึ่งพื้นที่ป่านั้นเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนสำหรับทำพิธีกรรมทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ นอกจากนี้ รัฐควรรับรองการสิทธิการถือครองที่ดินและทรัพยากรที่สืบทอดทางประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ รวมถึงรับรองวิถีปฏิบัติเหล่านี้ในทางกฎหมาย ควรจะคำนึงคนท้องถิ่นเป็นฐานที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนารวมทั้งให้อำนาจและสิทธิในการตัดสินใจ พิจารณาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและสิทธิชุมชนในฐานะรากฐานของการพัฒนา มีการกระจายผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาและอนุรักษ์ไปสู่คนในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกันในอันที่เพื่อบรรลุถึงความยั่งยืนในการดำรงชีวิตและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนในพื้นที่อนุรักษ์ โครงการต่างๆ ควรจ่ายค่าตอบแทนให้กับชาวบ้านซึ่งสูญเสียผลประโยชน์โดยการกีดกันพวกเขาจากการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินและป่าไม้